Tolunay A, Alkan H, Korkmaz M, Aydın Y, 2002. Sütçüler İlçesi Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin Yöresel Kalkınmaya Katkıları . I. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu , 22-23 Mart 2002, s. 159-177, Kastamonu

SÜTÇÜLER İLÇESİ ORMAN KÖYLERİNİ KALKINDIRMA KOOPERATİFLERİNİN YÖRESEL KALKINMAYA KATKILARI

Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOLUNAY
Arş. Gör Hasan ALKAN
Arş. Gör Mehmet KORKMAZ
Yunus AYDIN

S.D.Ü. Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Orman Ekonomisi Anabilim Dalı
Doğu Kampüsü-32260-Çünür-ISPARTA

ÖZET

Araştırma Sütçüler İlçesi Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatifleri' nin yöresel kalkınmaya katkılarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, tek başına bir anlam ifade etmeyen dağınık güçlerin kooperatifçilik yoluyla birleştirilmesi orman köylerinde hissedilebilir bir güç olarak ortaya çıkmakta ve yöre halkının ihtiyaçlarının üst düzeyde karşılanmasına hizmet etmektedir. Ancak, köylünün büyük oranda katılımı ile kurulmasına rağmen kooperatiflerin büyük çoğunluğu, üyelerinin ihtiyaçlarını istenen düzeyde karşılayamamaktadır. İlçede 18 tarımsal kalkınma kooperatifi, 2 sulama ve 1 su ürünleri kooperatifi olmak üzere toplam 21 kooperatif bulunmaktadır. Tarımsal kalkınma kooperatiflerinin faaliyetleri arasında orman ürünleri istihsali birinci sırada yer almaktadır. Keza, bir çok kooperatif, orman ürünleri istihsalinden başka bir faaliyette bulunmamaktadır. Mevcut haliyle sadece orman ürünleri istihsali ile bir ekonomik potansiyel yaratmaya çalışan yöre kooperatiflerinin çalışma alanlarını genişletmesi şarttır. Ayrıca, kooperatifçiliğin daha verimli hale getirilebilmesi için eğitim seviyesi düşük olan yöre halkının bilgilendirilmesi ve gerekli halk desteğinin sağlanması da gerekmektedir.

1. GİRİŞ

Türkiye, bölgesel gelişmişlik farklılıkları bulunan ülkeler arasındadır. Yapılan değerlendirmelere göre bölgesel eşitsizlik kadar, yöresel eşitsizlik de önemli bir sorun haline gelmiştir. Keza, geri kalmış bir bölge içinde kısmen gelişmiş yöreler olabildiği gibi, gelişmiş bir bölge içinde de geri kalmış yöreler bulunabilmektedir (1). Geri kalmışlığın en belirgin özellikleri orman köylerinde görülmektedir. 1997 nüfus sayımına göre ülkemizde 35 270 adet köyde 141 milyon nüfus yaşamaktadır. Bu nüfusun % 50.5'i orman köylerindedir. Yıllar itibariyle nüfus istatistikleri incelendiğinde orman köylerinden kentlere doğru nüfus göçünün olduğu görülmektedir (2). Kırsaldan kente göçün önlenebilmesi için, köylerin *yerinde kalkındırılması* bir çözüm yolu olarak karşımızda durmaktadır.

Birçok açıdan ülke ortalamalarının gerisinde olan orman köylerinin kalkındırılabilmesi için çeşitli faaliyet alanları bulunmaktadır. Bunlardan biri; ***kooperatifçilik*** çalışmaları olmaktadır. Ancak, kooperatifçilik konusunda önemli

sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle orman köylerinde kooperatifçilik hareketlerinin desteklenmesi gerekmektedir.

Bu araştırma, Isparta İli Sütçüler İlçesi'nde orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin yöresel kalkınmaya katkılarının belirlenmesi ve mevcut kooperatifçilik sorunlarının ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kooperatifçiliğin Tarihi Gelişimi

Yaklaşık 150 senelik tarihi olan kooperatifçilik çalışmaları ilk olarak İngiltere'de başlatılmıştır. Ülkemizde kooperatifleşmeyi başlatan kişi, 1863 *yılında "Menafi ve Memleket Sandıkları*" adı altında ilk yardımlaşma kuruluşunu kuran Mithatpaşa' dır. Bu uygulamaya göre, köylüler kendi topraklarından elde ettikleri kazançları kendileri değerlendirmiş, fakat ortaklaşa işledikleri toprakların gelirlerini sandıklarda biriktirmişlerdir. Biriken paralarla da köylünün kredi gereksinimleri karşılanmıştır (3).

Modern kooperatifçilik çalışmalarının başlangıç tarihi "Cumhuriyet Dönemi" ne rastlamaktadır. 19 Mart 1923 tarihinde Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından yayınlanmış olan *"Kooperatif Şirketler"* adlı kitapçık ***M. Kemal Atatürk*** tarafından hazırlatılmıştır. Bu kitapçıkta özellikle öğretmenlerin köylüleri kooperatifçilik konusunda bilinçlendirmeleri istenmiştir. Atatürk, Türkiye'nin ilk Tarım Kredi Kooperatifi olan "Silifke Tarım Kredi Kooperatifi" nin bir numaralı ortağı olmuştur. 1 Şubat 1931 Tarihinde İzmir Ticaret Odası'nda yaptığı konuşmada kooperatifçilik üzerine şunları söylemiştir; *"Muhakkak suretle birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak maddi ve manevi kuvvetleri zeka ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıfla bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir. Ege iktisat mıntıkasındaki bütün insanların hasılalarını, zekalarını ve gayretlerini birleştirmesi muhakkak feyizli neticeler verecektir."* Bu sözlerin üstünden çok zaman geçmeden 20 Mayıs 1931 Tarihinde İstanbul'da "Türk Kooperatifçilik Cemiyeti" kurulmuştur (4). 1933 yılında merkezini Ankara'ya taşıyan cemiyet 1948 yılında ismini "Türk Kooperatifçilik Kurumu" olarak değiştirmiştir. "3512 Sayılı Cemiyetler Kanunu" ve "2908 Sayılı Dernekler Kanunu"na göre tüzüğünde gerekli değişiklikleri yapan kurum, kooperatifçilik hareketlerini yönlendiren en önemli kuruluş olmuştur (5). Daha sonra 1935 yılında çıkartılan "Tarım Satış ve Kredi Kooperatifler Yasaları" ndan sonra kooperatif sayılarında hızlı bir artış

gözlenmiştir. 1950'li yıllarda "Türk Ticaret Yasası" na göre "Pancar İstihsal ve Satış Kooperatifleri", 1960'lı yıllarda ise "Toprak ve Su Kooperatifleri" kurulmaya başlanmıştır. 1960'a kadar olan dönemde kapalı ve devlet ağırlıklı bir ekonomik yapı nedeniyle kooperatifçilik çalışmaları devlet güdümünde kalmıştır. "*Kendi kendine yardım ve idare"* amaçlı kooperatifçilik 1964 yılında "Çok Amaçlı Köy Kalkınma Kooperatifleri" nin kurulmasıyla başlamıştır. 1967 yılında yürürlüğe konan "Tarımsal Devlet Yardım Yönetmeliği" ile kırsal yörelerde kurulan kooperatiflerin desteklenmesi amaçlanmıştır. 1969 yılında ise "1163 sayılı Kooperatifler Kanunu" çıkartılmıştır. 1965-1974 yılları arasında kooperatiflerin uygulayacağı tarımsal kredilere kaynak temini için dış ülkelere işçi gönderilmesinde kooperatif kuran köylülere öncelik tanınması, kooperatifçilik bilincinden uzak kişilerin kooperatif kurmasına neden olmuştur. Orman köylerinde kooperatifçiliğin gelişiminde olumsuz etkilere neden olan bu uygulama 1980'de yürürlükten kaldırılmıştır. 1988 yılında çıkartılan "3476 Sayılı Kanunla" da kooperatifçilik kanununda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Böylece kooperatif ve birliklerin rekabet güçlerinin arttırılması, kötü niyetli yöneticilerden ortakların korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, tarımsal amaçlı kooperatiflerde dağınıklığı önlemek amacıyla; tarım, ormancılık, hayvancılık, el sanatları, sulama, su ürünleri ve pancar ekicileri konularında ana sözleşmeler hazırlanmıştır (6). 30 Aralık 1991 tarihinde de "Milli Kooperatifler Birliği" kurulmuştur.

2.2. Kooperatif ve Kooperatifçilik Kavramları

Kooperatifin gerek hukuki, gerek kişiler tarafından yapılmış bir çok tanımı bulunmaktadır. Charles Gide'e göre "*kârı ortadan kaldırma amacını güden bir birleşme"* olarak tanımlanan kooperatif, G. Kessler tarafından "*ortaklarına üretime ya da tüketime yönelik hususlarda yardım etmek amacıyla kişisel ortak işletmeleri etrafında çalışmak için insanların serbestçe ekonomik olarak birleşmeleri, bir araya gelmeleri" şeklinde tanımlanmaktadır.* Fındıkoğlu ise *"üretim, kredi, tüketim ve konut sağlanması gibi başlıca ekonomik gereksinimlerin tatmini amacıyla kendi arzu ve iradeleriyle bir araya gelen, bu gereksinimleri karşılamak için kendi ekonomik çabalarıyla bir işleri ve işletme meydana getiren insanların birleşme girişimini kooperatif*" olarak tanımlamaktadır (7).

24.4.1969 Tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. Maddesinde kooperatif "*tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve*

özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, Belediyeler, Köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişim ortaklı ve değişim sermayeli teşekküllere kooperatif denir" şeklinde tanımlanmaktadır (8).

Kooperatifler gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulan ve amacı öncelikle karşılıklı yardımlaşma olan bir çeşit işletmedir. Kooperatiflerin özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (8;9) ;

- Bir kişinin yapamayacağı işleri yapabilmek için birden fazla kişinin bir araya gelmesi,
- Aynı ihtiyacı duyan kişilerin bir araya gelmesi,
- Fertlerin kendi arzu ve iradeleri ile bir araya gelmeleri,
- Hak ve sorumluluk eşitliğinin bulunması,
- Sorunların kendi kendine yardım esasına dayalı olarak çözümlenmesi,
- Sadece sermaye birleşmesinin esas alınmaması, amacın kâr değil ortaklara hizmet olması.
- Maliyetine hizmetlerin sunulabilmesi,
- Irksal, dinsel ve siyasi bağımsızlıklarının olması,
- Kooperatif üyelerinin kooperatiflere giriş ve çıkışlarının kendi isteklerine bağlı olması (açık kapı ilkesi).

Kooperatiflerin amaçları ise özet olarak aşağıdaki gibidir (8):

- Dağınık bireysel emek, güç, beceri ve tasarruf potansiyelini, tarımsal üretimi artırıcı, değerlendirici ve istihdamı çoğaltıcı faaliyetlere yöneltmek,
- Fertlerin ortak ekonomik ve sosyal sorunlarını çözümlemek.

2.3. Orman Köylerinde Kooperatifçilik

Orman köylerini kalkındırma kooperatif ve birlikleri tarımsal amaçlı kooperatifler olduklarından "1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu"nda düzenleme yapan "3476 Sayılı Kanun" daki geçici ek madde 1'e göre tarımsal kalkınma kooperatifleri bünyelerine alınmaya başlamış; kuruluşları, denetimleri ve fesihleri Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na bırakılmıştır.

Orman köylerinde ilk kooperatif 1963 yılında Almanya'ya işçi göndermek amacıyla kurulmuştur. Tarım Kredi, Tarım Satış, Toprak Su, Orman Nakliyat, Köy Kalkınma, Orman Köylerini Kalkındırma kooperatifleri olarak değişik adlarda

kurulabilen (8) kalkındırma kooperatiflerinin sayıları yıllara göre büyük değişkenlik göstermektedir (10). 1991 yılından sonra orman köylerini kalkındırma kooperatifleri tarımsal kalkınma kooperatiflerine dönüştürülmüştür (10). Bugün ise orman köylerini kalkındırma kooperatifleri ormancılık kooperatifleri merkez birliği içinde yer almaktadır. Bu merkeze bağlı 12 adet de birlik bulunmaktadır (11). Bu tür kooperatiflerin amacı ortakların yararına olarak her türlü bitkisel, hayvancılık, ormancılık konularında faaliyetlerde bulunarak üyelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel yönlerden ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (12). Kooperatiflerin faaliyetleri; iş sahası yaratmak, el ve ev sanatları ile tarımsal sanayiinin gelişmesini sağlayıcı tedbirler almak, "6831 Sayılı Orman Kanunu" ve ilgili diğer mevzuata göre ortaklarına ormanda iş sağlamak, kredi vermek, özel ağaçlandırma yapmak, yaptırmak, ortakların finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak ve teslim ettikleri mal oranında ve kooperatifin mali imkanları ile orantılı avanslar vermek, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile diğer bakanlıklar, teşekküller ve bankalar tarafından yapılacak teknik ve mali yardımların ortaklara intikalini sağlamak, özel ve resmi kuruluşlardan temin edilen kredi, hibe ve borç parayı gayeye uygun hizmetlerde kullanmak, olmaktadır.

6831 sayılı Orman Kanunu'nda orman köy ve köylülerini kooperatif kurmaya teşvik edici hükümler bulunmaktadır. Özellikle çeşitli ormancılık işlerinde kooperatiflere öncelik tanınmaktadır. Kanunun 34, 37, 40 ve 66. Maddeleri orman köylerini kalkındırma kooperatifleriyle ilgilidir.

3. ARAŞTIRMA ALANININ TANITIMI

Sütçüler İlçesinin kuruluşu M. Ö. 200 yıllarına kadar dayanmaktadır. Yöre halkının İstanbul, Ankara gibi büyük kentlere süt ve süt ürünleri pazarlamacılığı yapmasından dolayı ilçenin adı SÜTÇÜLER olarak kalmıştır. 1938 tarihinde Isparta'ya bağlı müstakil bir ilçe olmuştur.

Sütçüler İlçesi Isparta İlinin güneyinde yer almaktadır (Harita,1). Doğusunda Beyşehir ve Derebucak; Kuzey Batısında Eğirdir; Güneyinde Serik ve Manavgat İlçeleri yer almaktadır. Güney Batısında Bucak ilçesi ile komşu olan ilçe, Kuzey Doğusunda da Aksu ilçesiyle komşudur. İlçede Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir (13).

Harita (1). Araştırma Alanı

Araştırma alanı içinde kooperatif bulunan köylere ait bilgiler aşağıda tablolar halinde verilmiştir (13).

Tablo.1. Araştırma Alanındaki Köylere Ait Nüfus Ve Arazi Kullanım Bilgileri

Koop. Bulunan Köy/Kasaba	Hane Sayısı (adet)	Nüfus (adet)	Hane nüfusu (adet)	Sulu Tarım alanı (da)	Kuru Tarım Alanı (da)	Mera Alanı (da)	Orman Alanı (da)
Bucakdere Köyü	70	222	3.171	350	1300	1802	22817
Çandır Köyü	220	673	3.059	2300	1620	6875	73753
Gümü Köyü	63	199	3.158	85	1115	2717	33560
Hacıahmetler Köyü	80	181	2.262	80	820	2795	33926
İncedere Köyü	170	492	2.894	590	3300	837	16400
Karadiken Köyü	146	705	4.828	800	3200	5926	73204
Müezzinler Köyü	45	124	2.755	80	945	1623	20446
SağrakKöyü	60	173	2.883	50	150	665	6080
Boğazköy	36	107	2.972	75	1825	716	6370
Sarımehmetler Köyü	150	498	3.320	300	1500	3462	42439
Şeyhler Köyü	80	275	3.437	1350	380	1705	19731
Yeşilyurt Köyü	287	748	2.606	700	2500	4638	55675
BekirağalarKöyü	68	125	1.882	-	950	1261	15677
Belence Köyü	210	645	3.071	-	2850	4182	53100
Beydilli Köyü	230	653	2.839	250	1750	2086	8575
ÇobanisaKöyü	205	715	3.487	-	8300	5142	53468
Ayvalıpınar Kasabası	485	1776	3.661	380	2250	2152	22717
Kasımlar Kasabası	300	1346	4.486	112	1200	1071	29876
Kesme Kasabası	574	2628	4.578	380	2200	1595	27275
Çukurca Köyü	26	191	4.269	20	363	592	6394

Tablo 1' de köylerin hane sayıları, nüfus bilgileri ve arazi kullanım bilgileri yer almaktadır. 1997 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Sütçüler İlçesi'nde 17952 adet nüfus yaşamakta olup, bu nüfusun %19.36'sı (3475 kişi) ilçe merkezinde, %80.64' ü (14477 kişi) ise köylerde ikamet etmektedir. İlçe içindeki kasabalar hariç tutulduğunda, en fazla hane sayısının Yeşilyurt Köyü' nde (287 hane), en az hane sayısının ise Çukurca Köyü' nde (26 hane) olduğu görülmektedir. Hane nüfusu miktarı köyler itibariyle farklılık göstermekte, en fazla hane nüfu olan köy Karadiken Köyü (4.8 kişi,), en az hane nüfusu olan köy ise Bekirağalar Köyü (1.8 kişi) olmaktadır. Köylerin arazi

kullanım bilgileri değerlendirildiğinde İlçe alanının büyük bir oranının (%72) orman alanı olması nedeniyle tarımsal amaçlı kullanılabilecek alanların az olduğu görülmektedir. Öteyandan tarımsal alanların büyük bir çoğunluğu kuru tarım objesidir. Çandır ve Şehler Köylerinin elverişli arazi yapısı sulu tarım yapılmasına olanak vermektedir.

Tablo 2' de İlçedeki orman köylerin tarım ve hayvancılık bilgileri verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Alanındaki Orman Köylerinde Gerçekleştirilen Tarım ve Hayvancılık Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler (13)

	KÖYLER & KASABALAR	ARI SAYISI (kovan)	BÜYK BAŞ (adet)	KÜÇK BAŞ (adet)	MEYVE ALANI (da)	SEBZE ALANI (da)	BAĞ ALANI (da)	İLÇEYE UZAKLIK (km)
1	Bucakdere	20	134	425	60	150	15	80
2	Çandır	180	314	1810	80	400	20	34
3	Gümü	70	101	940	15	30	2	35
4	Hacıahmetler	40	90	900	15	25	10	13
5	İncedere	40	340	3040	40	85	10	57
6	Karadiken	30	425	6100	100	60	100	8
7	Müezzinler	70	79	560	45	50	25	9
8	Sağrak	10	79	40	10	15	2	11
9	Boğazköy	5	57	435	30	35	5	6
10	Sarımehmetler	110	260	4150	50	45	10	23
11	Şeyhler	20	148	370	40	60	10	22
12	Yeşilyurt	80	425	2930	80	100	10	30
13	Bekirağalar	-	60	1470	3	10	2	12
14	Belence	100	442	5495	30	100	-	41
15	Beydilli	1400	476	3870	15	10	-	20
16	Çobanisa	90	316	3100	25	20	-	8
17	Ayvalıpınar	250	497	5250	180	270	10	34
18	Kasımlar	150	300	3700	70	250	37	65
19	Kesme	180	504	4210	97	200	20	90
20	Çukurca	30	42	300	10	15	25	34

Tablo 2'deki değerlere göre, Çandır sebze alanı en fazla olan köydür. Gözlemlerimize göre Isparta semt pazarlarında da en fazla ürünü satılan köylerin başında gelmektedir. Çandır, Şehler ve Yeşilyurt gibi köyler tarımsal üretim bakımından pazar teşekkül etmiş köylerdir. Sebze alanı en az olan köyler Beydilli (10 da), Bekirağalar (10 da), Çukurca (15 da), ve Sağrak (15 da)' tır. En fazla bağ alanına sahip olan köy Karadiken (100 da) iken, Belence, Beydilli, ve Çobanisa köylerinde ise bağ alanı bulunmamaktadır. Meyve alanı olarak en fazla alana sahip köy Ayvalıpınar (180 da), en az alana sahip olan köy ise Bekirağalar (3 da) dır. Arıcılık faaliyetlerinin en yoğun olduğu köy Beydilli (1400 kovan)'dir. Bekirağalar köyünde hiç arı kovanı bulunmazken Boğazköyde ise sadece 5 adet kovan bulunmaktadır. Büyük baş hayvan sayısı bakımından ilk sırada olan köy kesme (504 adet). en az küçük baş hayvanı olan köy ise Çukurca (42 adet)'dır. Küçük baş hayvan sayısının en fazla olduğu köy

Karadiken (6100 adet) iken, en az olduğu köy ise Sağrak (40 adet)'tır. Sağrak toplam hayvan sayısı bakımından da en geride olan köydür.

İlçenin orman durumu ise Tablo.3'de verilmiştir (14). Tablo incelendiğinde İlçe alanının % 72'sinin orman olduğu görülmektedir. Bu oran, ormancılık faaliyetlerinin ilçe için büyük önem taşıdığını göstermektedir. Zira, köylerde orman işçiliği yaygın bir uğraştır.

Tablo 3. İlçedeki Orman Durumu

İŞLETME ŞEFLİĞİ	KORU ORMANI			BALTALIK			ORM. ALANI Toplam (ha)	ORMAN-SIZ ALAN Toplam (ha)	GENEL TOPLAM (ha)
	Verimli (ha)	Bozuk (ha)	Toplam (ha)	Verimli (ha)	Bozuk (ha)	Toplam (ha)			
ÇANDIR	6.240,0	1.285,5	7.529,5	0,0	1.367,0	1.367,0	8.896,5	3,487,0	12.383,5
KARADAĞ	6.866,5	3.915,5	10.782,0	0,0	0,0	0,0	10.782,0	1.477,0	12.259,0
SİPAHİLER	8.145,0	4.423,0	12.568,0	0,0	3,234,0	3,234,0	15.802,0	4.424,0	20.226,0
SOĞÜTDAĞI	6.349,5	848,5	7.198,0	0,0	338,0	338,0	7.536,0	2.542,0	10.078,0
SÜTÇÜLER	9.848,0	16.130,5	25.978,5	0,0	1.403,5	1.403,5	27.382,0	11.320,0	38.702,0
TOTA	6.544,5	8.083,0	14.627,5	0,0	4,780,5	4,780,5	19.408,0	12,271,5	31.679,5
TOPLAM	43.997,5	34.686,0	78.683,5	0,0	11.123,0	11.123,0	89.806,5	35.521,5	125.328,0
%	35	28	63	0	9	9	72	28	100

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma; Sütçüler Kaymakamlığı ve Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'nden elde edilen verilerle, gözlem ve mülakatlar sonucunda elde edilmiş bilgilerin temini şeklinde yürütülmüştür. Ayrıca, Isparta Orman Bölge Müdürlüğü, Isparta Tarım İl Müdürlüğü'nün istatistikleri ve kayıtlarından materyal olarak yararlanılmıştır.

Araştırmada, yöntem olarak literatür analizi, röportaj ve gözlem teknikleri kullanılmıştır. İlgili kuruluşlardan elde edilen verilerin doğruluğunun saptanması ve güncellenmesi amacıyla özellikle röportaj ve gözlem çalışmalarına önem verilmiştir. Veriler sistemli bir biçimde değerlendirilerek, bir araya getirilmiş ve araştırma amaçları doğrultusunda dökümleri yapılarak yorumlanmıştır.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. İlçenin Kalkınmışlık Açısından Durumu

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan 858 ilçenin gelişmişlik sıralamasına ilişkin çalışmaya göre, Isparta İli bünyesindeki ilçelerin gelişmişlik

durumları Tablo 4' de verilmiştir (15). Bu çalışmada İstanbul, Ankara ve İzmir illeri ve ilçeleri gelişmiş merkezler olarak kabul edilmiş ve araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu durum dikkate alındığında Isparta İline bağlı ilçelerin gelişmişlik sıralamasındaki yerlerinin çok da iyi olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmada 6 gelişmişlik grubu bulunmaktadır. Sütçüler İlçesi Türkiye genelinde 4. gelişmişlik grubunda yer almakta iken Isparta İli için oluşturulan sıralamada ise son sırada yer almaktadır.

Tablo 4. Isparta İli İlçelerinin Gelişmişlik Sıralaması*

İlçe Adı	858 İlçe İçindeki Gelişmişlik Sırası	İl İçindeki Gelişmişlik Sırası	Gelişmişlik Grubu
Merkez	25	1	2
Uluborlu	92	2	2
Atabey	123	3	3
Yenişarbademli	165	4	3
Eğirdir	167	5	3
Senirkent	181	6	3
Keçiborlu	182	7	3
Şarkikarağaç	216	8	3
Yalvaç	253	9	3
Gönen	302	10	3
Gelendost	303	11	3
Aksu	393	12	4
Sütçüler	444	13	4

** Kaynak: DPT, 1996 , İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması*

Orman Köy ilişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) tarafından yapılan "ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması" adlı çalışmada ormancılık sektörünün sağladığı yararlar açısından Isparta İlinin tüm iller içinde 15. sırada bulunduğu görülmektedir. Yani ormancılık sektörünün İl ekonomisine katkısı önemli düzeydedir. Tablo 5' de, Isparta İline bağlı ilçelerin ORKÖY hizmetlerindeki öncelik sırası verilmiştir. Bu çalışmada Türkiye genelinde orman kaynaklarıyla ilişkisi olan 510 ilçe ele alınmıştır. Sütçüler İlçesi bu çalışmada 66. öncelik sırasındadır. Yani, ORKÖY hizmetleri açısından öncelikli olarak kalkınma çalışmalarının yapılması gereken ilçeler arasındadır. Kullanım alanlarının %72' sinin orman alanı olması nedeniyle il içi öncelik sıralaması bakımından Isparta İlinde birinci sırada yer almaktadır (16)

Tablo 5 Isparta İli İlçelerinin ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sırası

İlçe Adı	İl İçindeki Öncelik Sırası	Türkiye Çapındaki Öncelik Sırası
Sütçüler	1	66
Şarkikaraağaç	2	94
Eğirdir	3	95
Yalvaç	4	160
Gelendost	5	188
Keçiborlu	6	289
Atabey	7	274
Merkez	8	474

Kaynak: ORKÖY, 1976, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Envanter ve İstatistik Şube Müdürlüğü, Yayın No: 3

5.2.İlçedeki Kooperatifçilik Uygulamaları

İlçede 27 orman köyü bulunmakla birlikte, her köyde kooperatif kuruluşu yoktur. Yöredeki orman köylerinde 1970-1997 döneminde 18 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 1 Su Ürünleri ve 2 Sulama Kooperatifi olmak üzere toplam 21 kooperatif kurulmuş olup halen faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Sütçüler'deki orman köylerinde kurulmuş olan kooperatiflerin büyük çoğunluğunun temel faaliyet alanı orman ürünleri istihsalidir. Kooperatifler bünyesinde üretim (kesim, sürütme, vb.), silvikültürel işler, tali ürünlerin (kekik, adaçayı, vb gibi) toplanıp pazarlanması gibi işler yapılmaktadır. Orman ürünleri istihsalinden elde edilen gelirlerle yöre için gerekli hizmet ve yatırım faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Örneğin, traktör ve ekipmanları alınmakta, tüketim mağazaları açılmakta ve çeşitli yatırımlar yapılmaktadır. Traktör ve ekipmanları belirlenen birim fiyatlar üzerinden kiralamaya verilmektedir. Tüketim mağazalarında; gübre, ilaç, un, vb gibi mallar toptan alınıp satılmaktadır. Bunlardan elde edilen gelirler üyeler arasında paylaştırılmaktadır.

Kesme Kasabası'nda dokuma halı atelyesi kurmuş olan kooperatif halen faaliyetini devam ettirmekte, yıllık toplam 1200 m² (550 m² Sümerbank Halısı, 650 m² Milas Halısı) halı üretmektedir. Üretim kooperatifin kendisine ait 90 tezgahında yapılmaktadır.

İlçedeki su ürünleri kooperatifi Karacaören Barajı'ndaki tatlı su balıklarını ve akarsu balıklarını değerlendirmek amacıyla kurulmuştur. Kooperatif ortaklarına hem düşük maliyetle üretim gerçekleştirebilmeleri için gerekli araç ve gereçleri temin etmekte, hem de onların ürünlerinin gerçek fiyatı üzerinden pazarlanmasına olanak sağlamaktadır. Sulama Kooperatifi ise arazilerin sulanması ve buna bağlı olarak üretimde kalite ve miktarın arttırılmasına yardımcı olmaktadır. Yörede bulunan tarımsal

kalkınma kooperatiflerin bir katkısı da; yöredeki meyve, sebze, süt, bal, vb. gibi ürünleri toplayarak tek elden daha iyi fiyatlarla pazarlama imkanını üyelerine sağlamasıdır.

Yöredeki orman köylerinde bulunan kooperatiflerin köyler bazında dökümü ve faaliyet alanları Tablo.6'da verilmiştir.

Tablo.6. Araştırma Alanındaki Kooperatifler ve Faaliyet Alanları

Kooperatif	Faaliyet Alanı
1) S.S. Kesme Kasabası Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Halıcılık, Tüketim Mağarası
2) S.S. Kasımlar Kasabası Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Tüketim Mağazası
3) S.S. Yeşilyurt Köyü tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Sebze, Süt Pazarlama
4) S.S. Çandır Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Otobüs İşlt., 280 kg/saat Un Değirmeni Projesi
5) S.S. Beydilli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Traktör ve Ekipmanları
6) S.S. Çobanisa Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
7) S.S. Belence Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
8) S.S. Bekirağalar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
9) S.S. Sarımemetler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Traktör ve Ekipmanlar
10) S.S. Müezzinler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
11) S.S. Bucakdere Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
12) S.S. Karadiken Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
13) S.S. Şeyhler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
14) S.S. Hacı Ahmetler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
15) S.S. İncedere Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
16) S.S. Ayvalıpınar Kasabası	Orman Ürünleri İstihsali,
17) S.S. Sağrak Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali,
18) S.S. Gümü Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Orman Ürünleri İstihsali, Traktör ve Ekipmanlar
19) Yeşilyurt Sulama Kooperatifi	Sulama İşletmesi
20) Çandır-Şeyhler-Melikler Su Ürünleri kooperatifi	Su Ürünleri İşletmeciliği
21) Aşağı Yaylabel sulama Kooperatifi	Sulama İşletmeciliği

Tablo.7'de ise İlçedeki orman köylerine ait saha dökümü yapılmıştır. Söz konusu tabloda köyler ve köylerde kurulan kooperatiflere ait bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 7- Araştırma Alanındaki Orman Köylerine Ait Saha Döküm Tablosu

No	Kooperatifin Adı	Kurulduğu Köy/Kasaba	Köy/Kasaba Hane Sayısı	Koop. Kayıtlı hane Sayısı	Köy/Kasaba Nüfusu	Köy/Kasaba Hane nüfusu	Köy/kasaba S.Tarım alanı (da)	Köy/Kasaba K.Tarım alanı (da)	Mera (da)	Orman (da)
1	**S.S.Bucakdere Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Bucakdere Köyü**	**70**	**60**	**222**	**3.171**	**350**	**1300**	**1802**	**22817**
2	**S.S. Çandır Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Çandır Köyü**	**220**	**215**	**673**	**3.059**	**2300**	**1620**	**6875**	**73753**
3	**S.S.Gümü Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Gümü Köyü**	**63**	**60**	**199**	**3.158**	**85**	**1115**	**2717**	**33560**
4	**S.S.Hacıahmetler Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Hacıahmetler Köyü**	**80**	**58**	**181**	**2.262**	**80**	**820**	**2795**	**33926**
5	**S.S.İncedere Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**İncedere Köyü**	**170**	**86**	**492**	**2.894**	**590**	**3300**	**837**	**16400**
6	**S.S.Karadiken Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Karadiken Köyü**	**146**	**144**	**705**	**4.828**	**800**	**3200**	**5926**	**73204**
7	**S.S.Müezzinler Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Müezzinler Köyü**	**45**	**45**	**124**	**2.755**	**80**	**945**	**1623**	**20446**
8	**S.S.Sağrak Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Sağrak Köyü**	**60**	**50**	**173**	**2.883**	**50**	**150**	**665**	**6080**
9	**S.s.Sağrak Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Boğazköy**	**36**	**36**	**107**	**2.972**	**75**	**1825**	**716**	**6370**
10	**S.S.Sarımehmetler Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Sarımehmetler Köyü**	**150**	**140**	**498**	**3.320**	**300**	**1500**	**3462**	**42439**
11	**S.S.Şeyhler Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Şeyhler Köyü**	**80**	**80**	**275**	**3.437**	**1350**	**380**	**1705**	**19731**
12	**S.S.Yeşilyurt Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Yeşilyurt Köyü**	**287**	**202**	**748**	**2.606**	**700**	**2500**	**4638**	**55675**
13	**S.S.Bekirağalar Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Bekirağalar Köyü**	**68**	**40**	**125**	**1.882**	**-**	**950**	**1261**	**15677**
14	**S.S.Belence Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Belence Köyü**	**210**	**159**	**645**	**3.071**	**-**	**2850**	**4182**	**53100**
15	**S.S.Beydilli Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Beydilli Köyü**	**230**	**203**	**653**	**2.839**	**250**	**1750**	**2086**	**8575**
16	**S.S.Çobanisa Köyü Tar.Kalk.Koop.**	**Çobanisa Köyü**	**205**	**132**	**715**	**3.487**	**-**	**8300**	**5142**	**53468**
17	**S.s.Ayvalıpınar Kas. Tar.Kalk.Koop.**	**Ayvalıpınar Kasabası**	**485**	**300**	**1776**	**3.661**	**380**	**2250**	**2152**	**22717**
18	**S.S.Kasımlar Kas. Tar.Kalk.Koop.**	**Kasımlar Kasabası**	**300**	**180**	**1346**	**4.486**	**112**	**1200**	**1071**	**29876**
19	**S.S.Kesme Kas. Tar.Kalk.Koop.**	**Kesme Kasabası**	**574**	**384**	**2628**	**4.578**	**380**	**2200**	**1595**	**27275**
20	**S.S.Kesme Kas.Tar.Kalk.Koop.**	**Çukurca Köyü**	**26**	**16**	**191**	**4.269**	**20**	**363**	**592**	**6394**

5.3. İlçedeki Kooperatiflerin Yöresel Kalkınmaya Katkıları

Tek başına fazla bir anlam ifade etmeyen dağınık güçlerin birleşmesi sonucunda oluşan kooperatifler hissedilir bir güç olarak ortaya çıkmakta ve yöre halkının ihtiyaçlarını daha iyi bir şekilde karşılanmasında katkıda bulunmaktadır

Sütçüler yöresindeki ormancılıkla ilgili işlerin işletmeden alınmasında kooperatifler tüm ülke genelinde olduğu gibi üyelerine olanaklar sağlamaktadır. Kooperatifler aracılığıyla yapılan (kesim, sürütme vb.) işlerin karşılığı olarak her yıl önemli bir miktarda gelir kooperatif aracılığıyla köye girmektedir. Bu girdi köyün ormanlık alanına ve o yılkı planlarda üretimin olup olmadığına göre değişmektedir. Ancak, Orman Kanunun 34. Maddesi uyarınca yaptığı üretimin % 25'ini işletmeden maliyet bedeli üzerinden alabilme haklarını kullanamamaktadırlar.

Bunun yanında tali ürün olarak adlandırılan kekik, adaçayı ve boz şalba gibi otsu bitkilerin üretimi de yöreye ek bir girdi sağlamaktadır. Özellikle Beydili, Kesme, Sarımehmetler, Kasımlar, Çandır, Hacıaliler, Gümü köylerinin hudutlarındaki orman sahalarından ortalama 400 ton kekik ile 150-200 ton boz şalba ve ada çayı üretimi yapılmaktadır.

Bunun dışında tabii gençleştirme, suni gençleştirme, kültür bakımı çalışması, sıklık bakımı çalışması gibi silvikültürel çalışmalar karşılığında kooperatiflere yıllık ortalama 25-30 milyar ödeme yapılmaktadır.

Kesme kooperatifinin yıllık 1200 m² (550 m² Sümerbank halısı+ 650 m² Milas halısı) olan üretimi ve bu ürünlerin pazarlanması sonucunda hem bir ekonomik kazanç sağlanmakta hem de tezgahlarda çalıştırılan işçiler sayesinde istihdam sağlanmaktadır.

Ayrıca kooperatifçilik kapsamında açılan tüketim mağazaları gübre-ilaç-un, vb.gibi toptan alınıp satılmasında faaliyet göstermektedir. Böylece köylünün en ufak bir ihtiyacında şehre gitmesi engellenmekte, zaman, emek ve maddi açıdan bir kazanç sağlanmaktadır.

Kooperatiflerin kurulduğu köylerin yapısı incelendiğinde toplam hane adedinin büyük bir çoğunluğu kooperatife üye olduğu görülmektedir. Köylerdeki aile başına tarım alanlarının düşük olduğu gerçeğinden hareketle tarım için yüksek yatırım maliyetlerinin ortaya çıkacağı açıktır. Zira, her ferdin kendi başına traktör alması hem olanaksız hem de karsız bir yatırım olmaktadır. Keza, arazi yetersizliği nedeniyle traktörler çok az çalışacak ve sabit giderlerin üretim maliyetleri içindeki payı artacaktır. Kooperatifler aracılığı ile

traktör ve ekipmanları ortak olarak alınmakta ve verimli bir şekilde kooperatif üyelerine hizmet vermektedir.

Yöredeki köylerde her hanenin belli bir tarım, meyve, sebze alanı ve büyükbaş, küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Üretilen ürünlerin kooperatif yoluyla pazarlanması sonucunda ürünler satılabilmekte, pazarlama maliyetleri düşmekte ve daha iyi fiyata satabilme olanağı elde edilmektedir.

Sonuç olarak, kooperatiflerin yöreye hem parasal hem de hizmet olarak çok büyük katkıları bulunmaktadır. Yöredeki kooperatiflerin faaliyetleri sonucunda yöresel kalkınmaya yaptıkları katkıları rakamsal olarak ortaya koyabilmek amacıyla bazı veriler aşağıda tablolarda verilmiştir.

Tablo 8. Kooperatiflerin Yaptıkları Orman Ürünleri Üretim Miktarları (17)

Ürün Cinsi	Üretim Miktarı (m³)
Tomruk	**35.381. m³**
Maden direği	3.415. m³
Tel Direği	165.. m³
Sanayi Odunu	3.676. m³
Kağıtlık Odun	9.301. m³
Lif Yonga	7580 sterx%750=5685. m³
Yakacak Odun	12999 sterx%750=9749. m³

Tablo 9. 1998 Yılında Yapılan Orman Ürünleri İstihsalinden Elde Edilen Gelirler (17)

Kooperatif Adı	Top. Aldığı para (TL)
1) Kızıllı Köyü Koop.	91.290.400.000
2) Çandır Köyü Koop.	5.180.620.000
3) Şeyhler Köyü Koop.	54.110.200.000
4) Yeşilyurt Köyü Koop.	95.379.990.000
5) Karadiken Köyü Koop.	46.510.750.000
6) Hacı Ahmetler Köyü Koop.	3.900.710.000
7) Sağrak Köyü Koop.	2.450.310.000
8) Beydili Köyü Koop.	3.860.640.000
9) Sarı mehmetler Köyü Koop.	4.180.200.000
10) Gümü Köyü Koop.	55.267.620.000
11) İncedere Köyü Koop.	1.047.274.000
12) Belence Köyü Koop.	5.100.680.000
13) Çobanisa Köyü Koop.	-
14) Bucakdere Köyü Koop.	-
15) Yuvalı Köyü Koop.	1.750.880.000
16) Ayvalı Kasabası Koop.	4.200.460.000
17) Kesme Kasabası Koop.	3.190.213.000
18) Kasımlar Kasabası Koop.	-
19) Müezzinler Köyü Koop.	4.130.100.000
20) Haskızılören Köyü Koop.	-
21) Bekirağalar Köyü Koop.	3.750.200.000
22) İbişler Köyü Koop.	2.379.900.000
TOPLAM	387.681.147.000

Tablo 10. Kekik Üretim Miktarları (17)

(2001 fiyatlarına göre 1 kg kekik 750 000TL'dir)

Koop. Adı	Üretilen Kekik (Ton)
1) Çandır	27
2) Sarı Memetler	20
3) Gümü	42
4) Kesme	62
5) Beydili	78
TOPLAM	229

Tablo. 11. Çalba Üretim Miktarları (17)

(2001 fiyatlarına göre 1 kg çalba 500 000 TL'dir)

Koop. Adı	Üretilen Çalba (Ton)
1) Çandır	18
2) Sarı Memetler	15
3) Gümü	22
4) Kesme	23
5) Beydili	20
TOPLAM	98

Tablo 12. 1999 Yılında Yapılan Orman Ürünleri İstihsalinden Elde Edilen Gelirler (17)

Koop. Adı	Toplam Ald. Para (TL)
1) S.S. Müezzinler Tar. Kal. Koop.	14.727.121.000
2) S.S.Kesme Tar. Kal. Koop.	1.455.607.000
3) S.S.H.Ahmetler Tar. Kal. Koop.	3.147.893.000
4) S.S.Çobanisa Tar. Kal. Koop.	6.204.980.000
5) S.S.S.Mehmetler Tar. Kal. Koop.	4.827.999.000
6) S.S.Gümü Tar. Kal. Koop.	10.357.650.000
7) S.S.Beydilli Tar. Kal. Koop.	11.978.354.000
8) S.S.Kızıllı Tar. Kal. Koop.	110.257.000.000
9) S.S.Çandır Tar. Kal. Koop.	139.357.500.000
10) S.S.Şeyhler Tar. Kal. Koop.	33.285.770.000
11) S.S.Yeşilyurt Tar. Kal. Koop.	22.923.889.000
12) S.S.Karadiken Tar. Kal. Koop.	34.395.328.000
13) S.S.İncedere Tar. Kal. Koop.	1.156.820.000
14) S.S.Belence Tar. Kal. Koop.	8.110.054.000
15) S.S.Sağrak Tar. Kal. Koop.	45.378.910.000
TOPLAM	402.231.343.000

Bazı kooperatifler değerlendirme yılı itibariyle sınırlarında orman ürünleri istihsalinin bulunmaması, fiyatlarla çıkan anlaşmazlıklar veya yeterli iş gücünün bulunmaması gibi nedenlerle orman istihsalinde bulunmamışlardır. Fakat diğer faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bazı kooperatiflerin faaliyet alanları orman işletme şefliği sınırları içinde olabilmektedir. Örneğin S.S. Gümü Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi.

1999 yılında hem Merkez Orman İşletme Şefliği'nden hem de Çandır Orman İşletme Şefliği'nden iş almıştır. Böylelikle köye Çandır İşletme Şefliğinden 9.000.000.000 TL ve Merkez İşletme Şefliğinden 1.357.650.000 TL gelir sağlanmıştır.

Kooperatiflerin köylere girdisi bunlarla da sınırlı değildir. Ayrıca, ORKÖY tarafından 1976-1999 döneninde kısıtlı da olsa proje uygulamaları yapılmıştır.

Tablo.13. ORKÖY Kooperatif Hizmetlerine İlişkin Uygulamalar (1976-1999) (18)

Uygulanan Projenin Yeri	Konusu	Proje Tutarı (1000TL)	Verilen Kredi (000TL)	İşletmeye Açıldığı Tarih
Kesme	Halıcılık	6.814	5.307	14.09.1982
Sarımehmetler	Zirai Alet-ekip.	248.632	225.000	13.07.1993
Beydilli	Zirai Alet-ekip.	475.521	350.000	09.08.1994
Gümü	Zirai Alet-ekip.	475.521	429.000	29.09.1994
Çandır	Un Değirmeni	642.486	587.980	18.11.1994

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gerek köylülerin gelir düşüklüğü ve gerekse yaşam koşullarının olumsuzluğu gibi sorunları olan orman köylerinin kalkındırılması için kullanılabilecek en önemli araçlardan birisi kooperatifçiliktir. Ancak kooperatifçilik faaliyetlerinin kendine özgü sorunları bulunmaktadır.

Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin sorunları ülke genelindeki, kooperatifçilik faaliyetlerini de etkileyen sorunlardan kaynaklanmaktadır. Tarımsal kalkınma kooperatiflerin yasal sorunları ülkemizdeki kooperatifçilik sorunlarından farklı değildir. Kooperatiflerin öncelikle demokratik bir yapıya kavuşması gerekmektedir. Ayrıca, üyelerinin haklarını koruyacak sağlıklı bir yönetim yapısı oluşturulmalıdır. Kooperatiflerin amaçlarını gerçekleştirebilmesi ve üyelerini hizmet vermede denetimin payı büyüktür. Bu nedenle yönetim mekanizması içinde iç denetimle birlikte dış denetime de önem verilmelidir. Kooperatiflerin bağlı olduğu birlikler arsında koordinasyon noksanlığı bulunmaktadır. Bu noksanlık örgütlenme sorunlarından kaynaklanmaktadır. Özellikle, birlikler arasındaki koordinasyonun sağlanması ve tümünün Türkiye Milli Kooperatifler Birliği bünyesinde birleştirilmeleri gerekmektedir. Orman köylerini kalkındırma kooperatifleri faaliyetlerinin Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanması kuruluş ve fesih gibi yetkilerin de Orman Bakanlığı'na verilmesi, orman köylerinin sorunlarının çözümünü kolaylaştıracaktır.

Sütçüler İlçesindeki kooperatifler orman köylerini katılımı ile kurulmasına rağmen, kooperatiflerin büyük çoğunluğu üyelerinin ihtiyaçlarını istenen düzeyde karşılayamamaktadır. Kooperatifler hem sayı hem de sundukları hizmetler bakımından yetersiz kalmaktadır. Yöredeki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerinin faaliyetlerinde, orman ürünleri istihsali birinci sırayı almaktadır. Yöredeki orman alanlarında istihsal faaliyetleri yoğunluğundan dolayı kooperatifler orman ürünleri istihsaline yönelmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında orman köylerinin bulundukları arazi yapısının etkisi büyüktür. Yörede arazi yapısı engebelidir ve yeterli tarım arazisi bulunmamaktadır. Aynı zamanda sulama imkanları da kısıtlıdır. Tarımsal faaliyetlerin azlığı kooperatifçilik faaliyetlerinin ormancılık faaliyetlerine yöneltmiştir. Yörede hayvancılık uğraşları da köylünün kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak yapılmaktadır. Kooperatiflerin büyük çoğunluğunun tek bir faaliyet alanına yönelmeleri, genişlemeyi engellemektedir. Bir birlerini tamamlayan faaliyet alanları olmadığı için kooperatifler arasında yeterli koordinasyon sağlanamamaktadır. Yörede kooperatifçilik faaliyet alanlarının kısıtlı olmasında eğitim seviyesinin düşük oluşu ve gerekli bilgilendirilmenin tam olarak yapılamamış olması da etkilidir. Oysa, gerek ortakların gerekse yöneticilerin eğitimi ile yeni projelerin ortaya çıkması ve uygulanması mümkündür. Fakat, eğitim faaliyetlerinin yürütülebilmesi için gerekli kaynaklar kısıtlıdır. Daha önce "1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu"na göre kooperatiflerden kesilen %1'lik payla oluşturulan fon sayesinde kısıtlıda olsa çeşitli eğitim çalışmaları yapılabilmiştir. 1993 yılında bu fon genel bütçeye devredilmiş olup, bu olanak da ortadan kalkmıştır.

Kaynak kıtlığı nedeniyle yöredeki kooperatiflerde sermaye birikimi yetersizdir. Faaliyet alanlarının genişletilmesi ancak yeni yatımlarla olacağından projeye dayalı yatırımların desteklenmesi şarttır. Fakat mevcut uygulamalar çerçevesinde bunun yapılabilmesi mümkün gözükmemektedir. Zira, söz konusu projeleri uygun koşullarda (düşük faiz, uzun vade,vb) destekleyecek herhangi bir banka yoktur. T.C. Ziraat Bankası tarafından verilen kredilerde yüksek faiz uygulanması nedeniyle köylü tarafından kullanılmamaktadır. Orman köylerinde kurulmuş olan kooperatiflerin en önemli kredi kaynaklarından birisi ORKÖY fonudur. Türkiye genelinde ORKÖY fonundan kredilendirme çalışmaları ilk defa 1975 yılında başlatılmıştır. 1998 yılı deflatör rakamlarına göre 1974-1998 yılları arasında 22 trilyonluk kredi verilmiştir. Kredilerin geri dönüş oranı % 100'e yakındır. Ancak söz konusu krediler de hedeflerin gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz kalmaktadır. Ciddi bir finansman sorunu bulunan tarımsal kalkınma

kooperatiflerinin gerekli yatırımları gerçekleştirebilmesi Tarım Bakanlığı bütçesinde ayrılan kısıtlı ödeneklerle mümkün değildir. Bu nedenle öncelikli olarak alınması gerekli önlem kooperatiflerin finansman sorunlarının çözülmesidir.

İlçede kooperatiflerin önemli amaçlarından biri olan mal veya hizmetin gerçek fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki farkı asgariye indirme ve tüketiciyi malın üretildiği kaynağa yaklaştırma gibi faaliyetler birkaç kooperatif dışında yapılmamaktadır. Bu nedenle tüketim mağazası, tarımsal faaliyetler için üyelerine traktör ve ekipman sağlayan kooperatifler, pazarlama faaliyetinde bulunan kooperatifler, eko-turizme yönelik kooperatifler vb. konusunda yöre halkı bilinçlendirilerek bu tür kooperatiflerin sayısı ve işlevi arttırılmalıdır.

Türkiye genelinde olduğu gibi yöredeki kooperatiflerin de mevzuattan kaynaklanan bazı sıkıntıları vardır. 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 34. Maddesine göre orman emvali işleyecek tesise sahip olmayan köy kalkınma kooperatifleri, ürettikleri orman emvalinin %25'i kadar olan bedel farkını ayni olarak alamamaktadırlar. Isparta Orman Bölge Müdürlüğü'nün zarar etmesinden dolayı bu uygulamadan kooperatifler yararlanamamaktadır. Bu da küçümsenmeyecek bir kayıp olup, tamamen kooperatifçilik dışı sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Kooperatiflerin önemli sorunlarından birisi de kooperatifleri yöneten profesyonel yönetici yokluğudur. Kooperatiflerin yöneticilik ve pazarlamacılık konularında yetersiz olan kişiler tarafından yönetilmesi nedeniyle bazen pazarlana ürünler elde kalmakta bazen de satılan ürünlerin bedelleri tahsil edilememektedir. Bu nedenle ön lisans düzeyinde profesyonel yönetici yetiştirecek meslek yüksek okullarının açılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. BAYRAKTUTAN, Y., 1994., "Bölgesel Dengesizlik ve Bölgesel Kalkınma Çorum-Çankırı ve Erzurum Kırsal Kalkınma Projelerine Mukayeseli Bir Yaklaşım Denemesi", Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt:10, s.182-210, Erzurum.
2. ANONİM., 2001., "8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu" Yayın No. DPT 2531-OİK:547, s. 358, Ankara.
3. DİNÇER, İ., 1998., "Orman Köylerinin Kalkındırılmasında Kooperatifçilik ve Solaklı Örneği", Panel (Doğu Karadeniz Bölgesinde Orman Köylerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri), 25 Kasım 1997,s.9, Trabzon.
4. NASRAFTİNOĞLU, İ.Ü., "HURSOZ Gazetesi (İzmit), Sayı:17743
5. http://koopkur.org.tr. 9.11.2001, Saat:9:30
6. USLU, N., 2001, "Orman Köylerinde Kooperatifleşme ve Bazı Sorunlar", Kozalak Gazetesi, Yıl:4, Sayı:31, s.3, Ankara.
7. ERYILMAZ, A.Y., 1987: "Kooperatifçilik", K.Ü. Ders Teksirleri Serisi No:16, s. 33-57, Trabzon
8. UZEL, C.- KALFA, K.- SEÇER, K.- ARNON, Ş.- ERDİGEN, Y., 1979: "Kooperatifçilik Bilgisi", Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayın No: 40, s. 5-27, Ankara
9. YAZICI, K., 1994., "İşletmecilik Ders Notları", Ders Notları No:46, s. 28 Trabzon.
10. MULAYIM, Z., G., 1993, "Orman Köylerinde Kooperatifçilik", 1. Ormancılık Şurası, C,ilt:2, Seri No.13, Yayın No: 006, s.310-321, Ankara.
11. http://www.turkiyemillikoop.org.tr 20.11.2001, Saat:11:30
12. ANONİM, 1995, Sınırlı Sorumlu Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ana Sözleşmesi, T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, s. 7-9, Ankara.
13. ANONİM; 1999., "İlçe Tanıtım Kitapçığı", Isparta İli Sütçüler İlçesi Kaymakamlığı, Sütçüler, Isparta.
14. ANONİM, 2001., "Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Kayıtları"; Isparta.
15. ANONİM, 1996. "İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması", Devlet Planlama Teşkilatı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum genel Müdürlüğü, Ankara
16. ANONİM, 1976. "ORKÖY Hizmetlerinde Öncelik Sıralaması", Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Envanter ve İstatistik Şube Müdürlüğü, Yayın No: 3, Ankara.
17. ANONİM, "Sütçüler Orman İşletmesi Muhasebe Kayıtları", Sütçüler Orman İşletmesi, Isparta.
18. ANONİM, 2001., "Isparta ORKÖY Başmühendisiliği Kayıtları", Isparta.